

KULTURNÍ KRAJINA: VÝVOJ A VÝZNAM

ZASTAVENÍ PRVNÍ (STARÉ MAPY: SVĚDECTVÍ PROMĚNY KRAJINY)

Podoba krajiny se v důsledku lidského působení neustále mění. Svědectví, o tom jak vypadala krajina v minulosti, nám přináší staré mapy, které zachycují stav krajiny v době jejich vzniku. Na základě porovnání map různého stáří můžeme poměrně jednoduše zjistit, jak se proměnila krajina konkrétního místa. Staré mapy tedy představují „stroj času“, který nás může přenést do již neexistující krajiny. Našim úkolem bude na základě historických map zhodnotit vývoj krajiny v okolí Mutěnic od konce 18. století do současnosti.

Než začneme se samotným hodnocením, je nutné se seznámit s jednotlivými mapami. Jedná se o:

- mapu 1. vojenského mapování z konce 18. století (obr. 1)
- mapu 2. vojenského mapování z roku 1841 (obr. 2)
- mapu poválečného vojenského mapování z roku 1956 (obr. 3)
- současnou turistickou mapu z roku 2010 (obr. 4)

úkol č. 1: V tomto úkolu se přesvědčíme, jestli jste se dokázali ve starých mapách zorientovat. Vypište alespoň dva objekty či krajinné dominanty, které jste schopni přesně identifikovat na všech mapách:

úkol č. 2: Po krátkém seznámení můžeme přejít k samotnému zhodnocení. Porovnejte stav krajiny zachycený na mapách v jednotlivých časových horizontech. Budou nás zajímat především změny v rozloze a rozmístění následujících kategorií: **budovy (zastavěné plochy), pole (orná půda), lesy, louky a pastviny, vodní plochy (rybníky) a komunikace**. Níže se pokusete popsat, jak se měnila rozloha a rozložení těchto kategorií na jednotlivých mapách. Při hodnocení jednotlivých ploch se pokusete odpovědět na následující otázky:

- Jaký byl vývoj rozlohy dané plochy (zmenšení X zvětšení) na jednotlivých mapách?
- Kde k těmto změnám došlo?
- Jestliže došlo ke zvětšení rozlohy, na úkor kterých ploch se změna udála?
- Proč k těmto změnám došlo?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenčeschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ. 1.07/1.1.00/26.0035

pole:

vodní plochy:

louky a pastiny:

lesy:

zastavěné plochy:

komunikační síť:

Jakou změnu považujete za nejvýznamnější?

Prošla krajina v okolí Mutěnic během sledovaného období dramatickou proměnou? ANO NE
Pokuste se uvést argumenty, které Váš závěr podpoří

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ. 1.07/1.1.00/26.0035

úkol č 3.: Dalším pomocníkem, který nám umožňuje podívat se na krajinu v minulosti, jsou letecké snímky. Prozkoumejte a porovnejte dva letecké snímky. První snímek byl zachycen v roce 1953 (obr. 5), druhý snímek pochází z roku 2010 (obr. 6). Snímky nám zachycují nejvýznamnější změnu zemědělské krajiny v druhé polovině 20. století. **Popište** tuto změnu, uveďte její **název** (případně i širší historické souvislosti) a zamyslete se nad **klady a záporami**, které tato změna přinesla:

popis:

název (souvislosti):

klady:

zápor:

evropský
sociální
fond v ČR

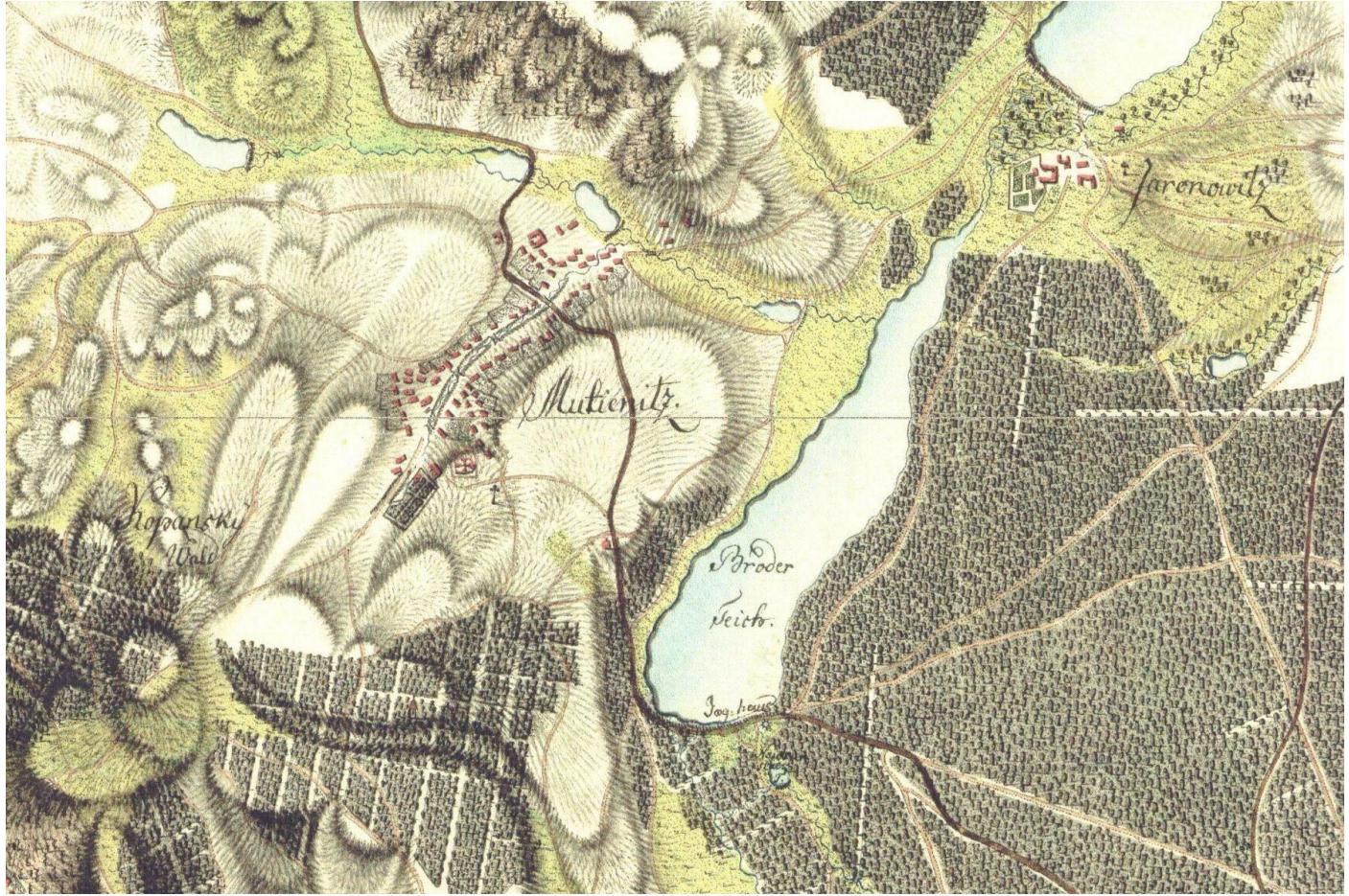

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ. 1.07/1.1.00/26.0035

Obrázek 1: První vojenské mapování

zdroj: www.oldmaps.geolab.cz

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

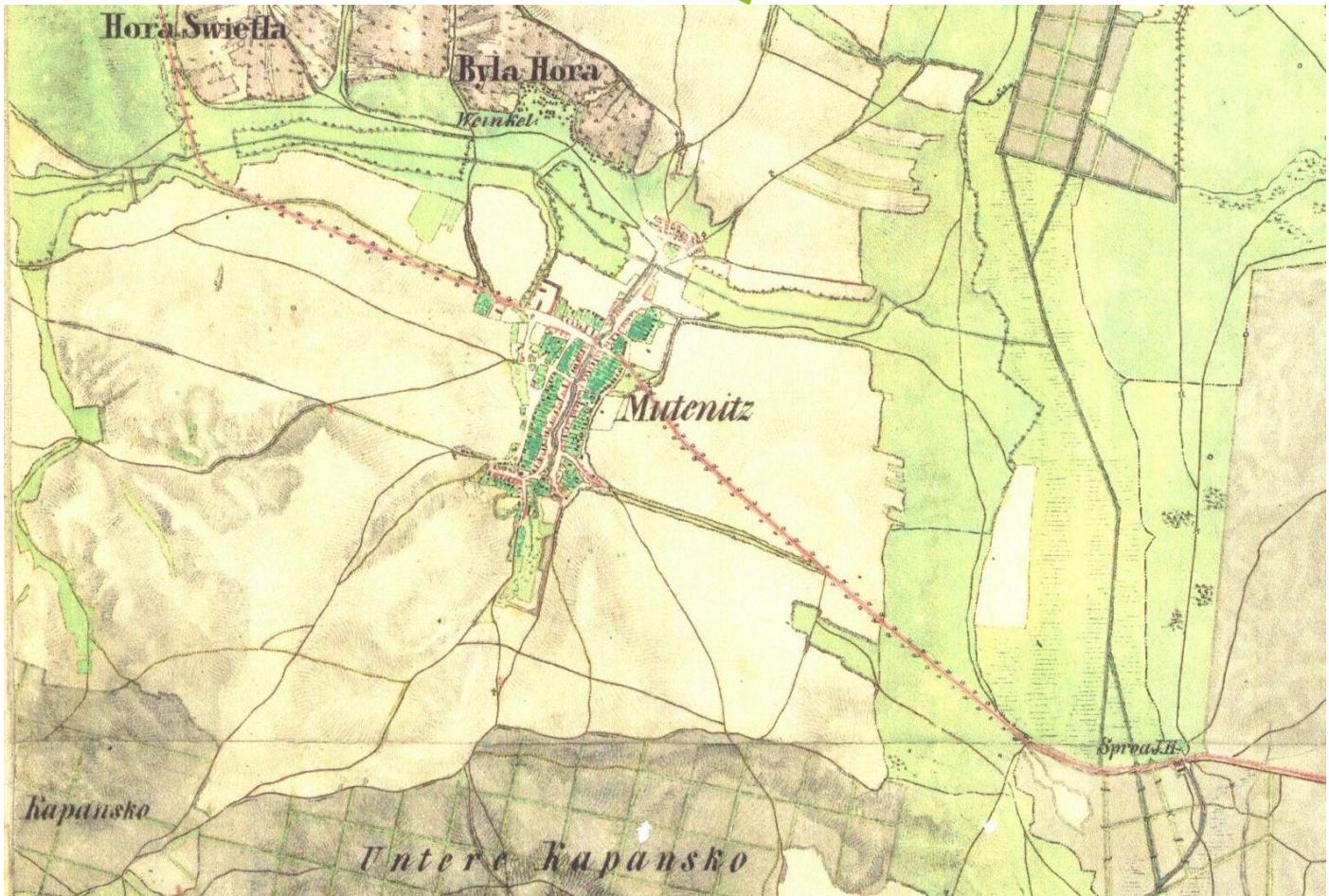
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ. 1.07/1.1.00/26.0035

Obrázek 2: Druhé vojenské mapování

zdroj: www.oldmaps.geolab.cz

evropský
sociální
fond v ČR

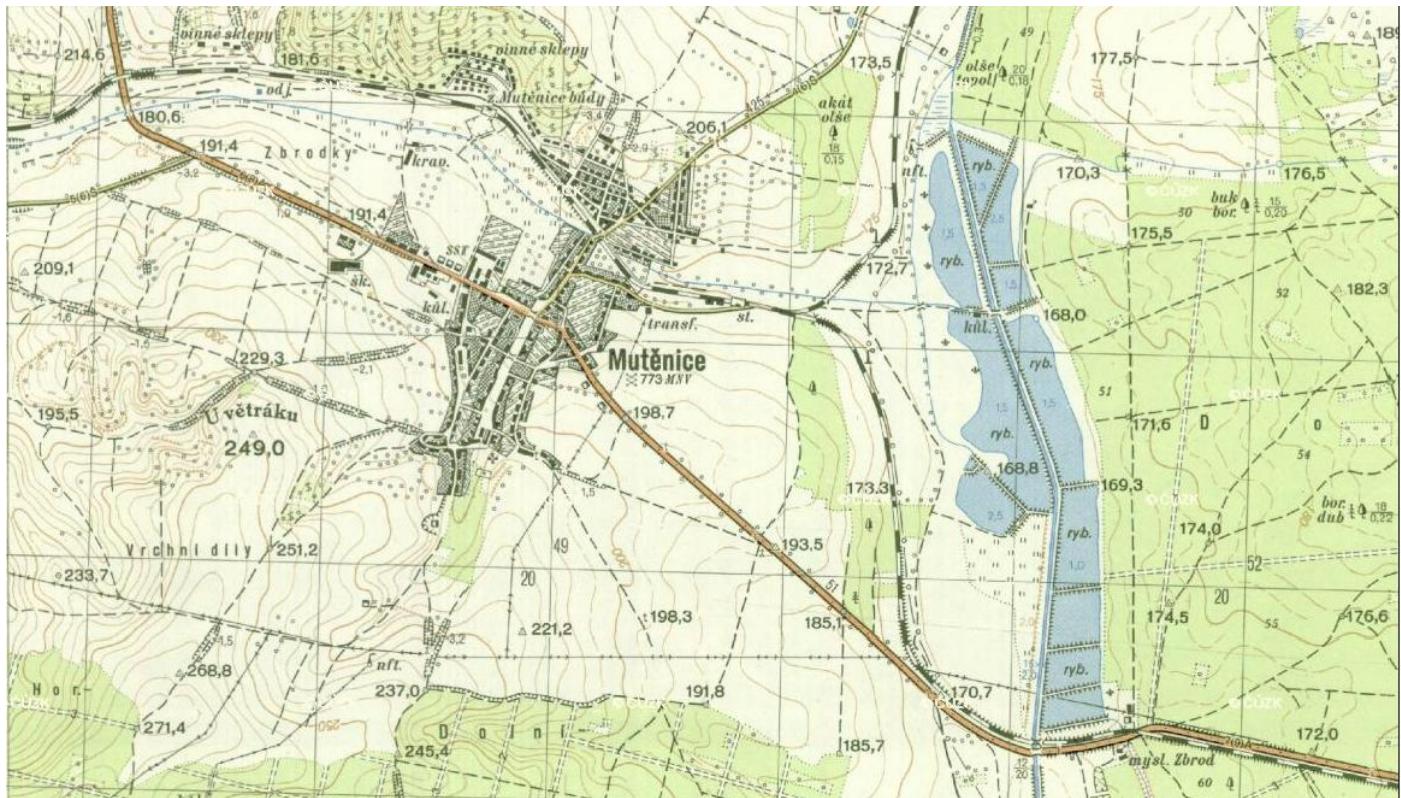

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ. 1.07/1.1.00/26.0035

Obrázek 3: Vojenské mapování z roku 1953

zdroj:<http://archivnimapy.cuzk.cz>

evropský
sociální
fond v ČR

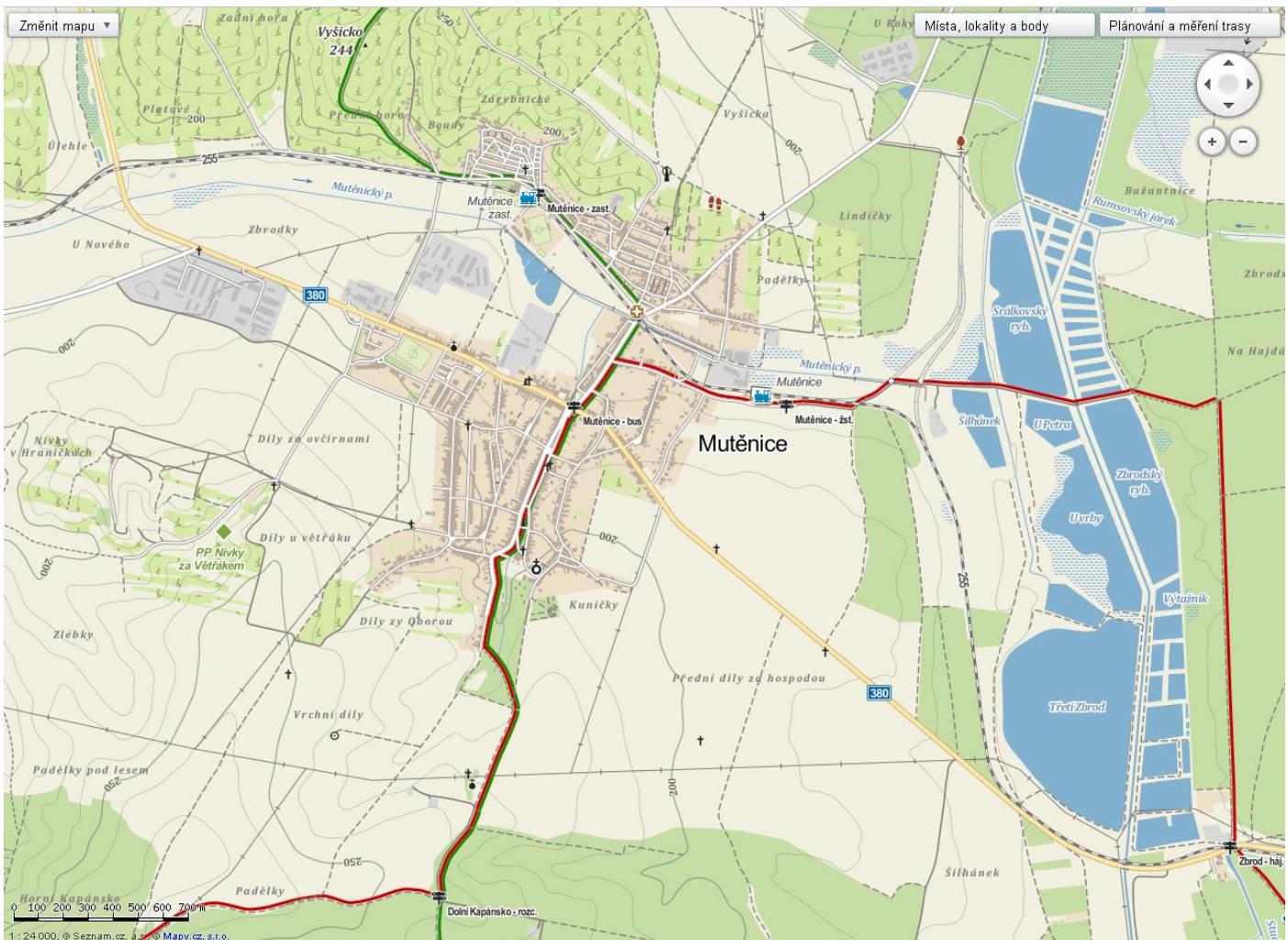

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ. 1.07/1.1.00/26.0035

Obrázek 4: Mutěnice na turistické mapě z roku 2010

zdroj: www.mapy.cz

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ. 1.07/1.1.00/26.0035

Obrázek 5: Mutěnice na leteckém snímku z roku 1953

zdroj: www.kontaminace.cenia.cz

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ. 1.07/1.1.00/26.0035

Obrázek 6: Mutěnice na leteckém snímku z roku 2010

zdroj: www.kontaminace.cenia.cz

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ. 1.07/1.1.00/26.0035

ZASTAVENÍ DRUHÉ (RYBNÍKY: SOUČÁST ČESKÉ KRAJINY)

Rybníky jsou součástí české krajiny již od středověku. V průběhu dějin se ale jejich počet výrazně měnil. Za zlatý věk českého rybníkařství je považováno 15. a 16. století. V tomto období vznikly na území českých zemí největší rybníky a nejrozsáhlejší rybniční soustavy. Naopak na konci 18. a v průběhu 19. století docházelo k masovému rušení rybníků, které byly přeměněny na zemědělskou půdu.

úkol č 4: Uveďte význam rybníků v krajině. Pokuste se zaměřit na co nejširší spektrum pohledů (biologický, ekologický, hospodářský, rekreační, vodohospodářský, estetický atd.)

úkol č. 5: Na mapě na obrázku 7 je zachycen stav rybníků na území dnešní České republiky v polovině 19. století. Do mapy zakreslete dvě nejvýznamnější rybníkářské oblasti té doby (nezohledňujte pouze počet rybníků, ale i jejich velikost).

úkol č. 6: Uveďte šlechtické rody, s kterými je výstavba rybníků v těchto oblastech úzce spojena:

úkol č. 7: Jedna z těchto oblastí je i v současnosti nejvýznamnější rybníkářským regionem v ČR, naopak v druhém došlo k výrazné redukci rybniční sítě. Důvodem tohoto odlišného vývoje byly rozdílné fyzickogeografické podmínky. Na základě mapy a svých znalostí se pokusete zhodnotit rozdíly ve fyzickogeografických podmírkách těchto oblastí (zaměřte se především na vhodnost FG podmínek pro zemědělskou výrobu):

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ. 1.07/1.1.00/26.0035

úkol č. 8: Rušení rybníků výrazně proměnilo podobu krajiny. Tato skutečnost nám dokumentuje obrázek 8 a 9. Na obrázku 8 je zachycena krajina v okolí Pardubic na druhém vojenském mapování z první poloviny 19. století a obrázek 9 zachycuje stav v roce 2010. Všimněte si vztahu mezi vedením současných komunikací a polohou zaniklých rybníků. Do mapy zakreslete, kde silnice respektují paměť krajiny a jsou vedeny po hrázi zaniklého rybníka, a kde naopak vedou přes dno zaniklého rybníka.

Dokázali byste vymyslet, jaké může v tomto případě nerespektování paměti krajiny způsobit komplikace?

úkol č. 9: Na obrázku č. 10 je výřez mapy hodonínského okolí v roce 2010. Na základě vědomostí z minulého úkolu se pokuste zakreslit místo, kde se nacházel zaniklý rybník.

evropský
sociální
fond v ČR

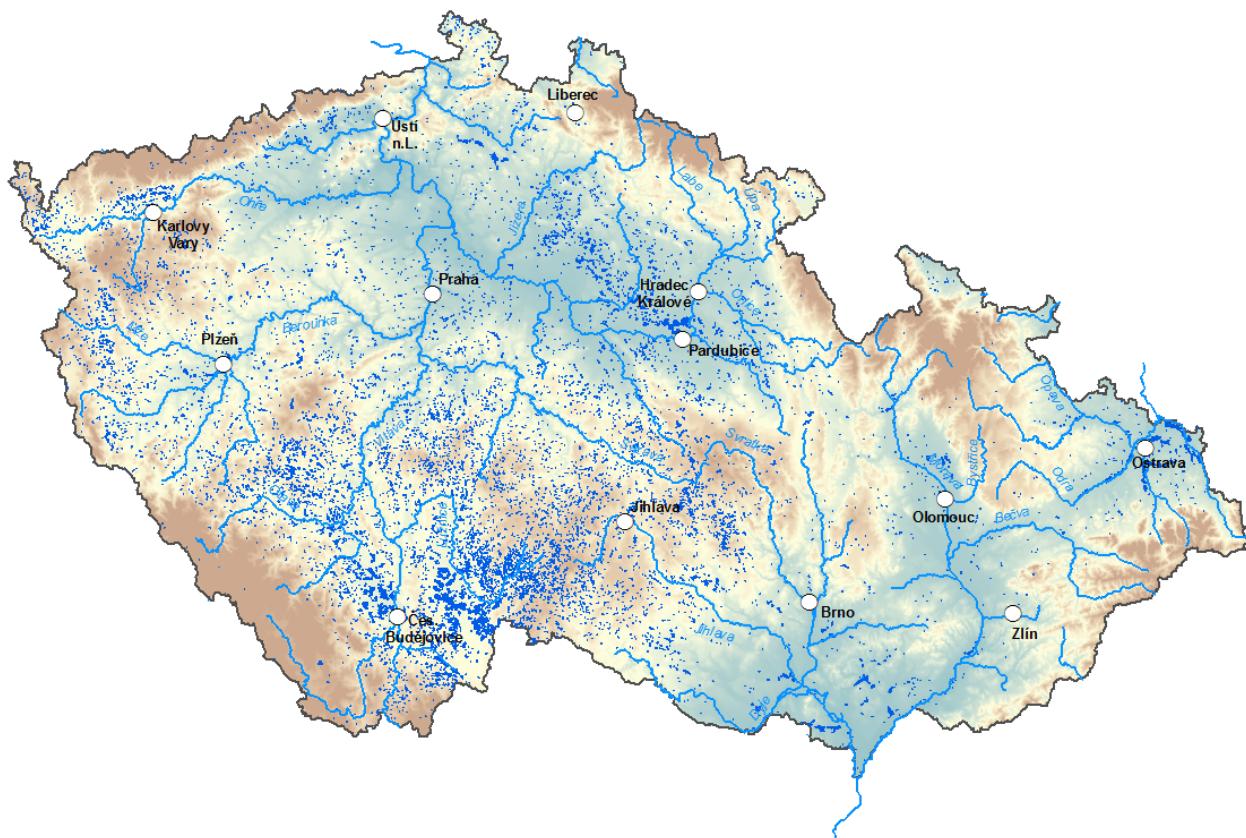

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ. 1.07/1.1.00/26.0035

Obrázek 7: Rybníky na území dnešní ČR v polovině 19. století.

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

pro konkurenceschopnost

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ. 1.07/1.1.00/26.0035

Obrázek 8: Krajina okolí Pardubic na druhém vojenském mapování. Zdroj:www.mapy.cz

evropský
sociální
fond v ČR

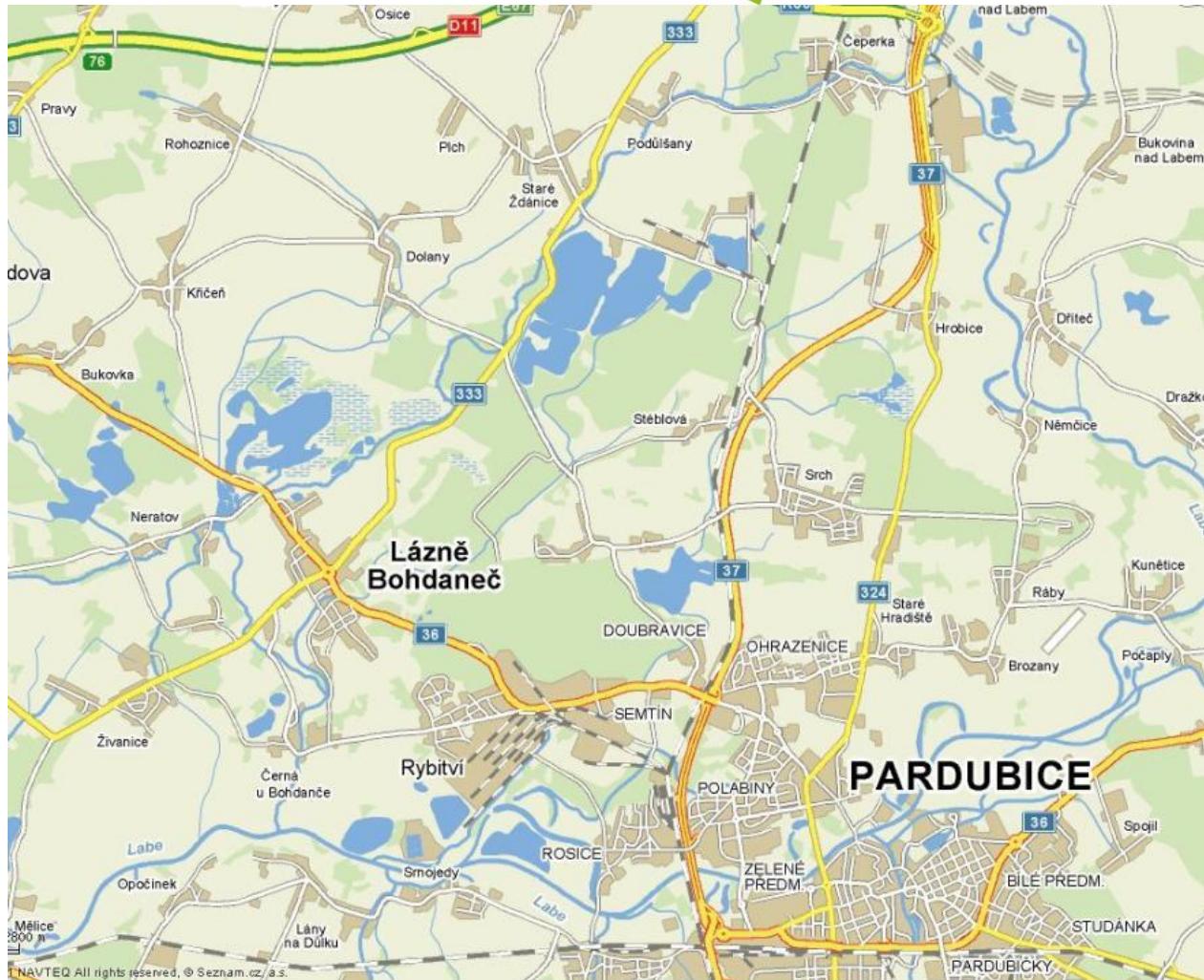

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ. 1.07/1.1.00/26.0035

Obrázek 9: Krajina okolí Pardubic v současnosti. Zdroj:www.mapy.cz

evropský
sociální
fond v ČR

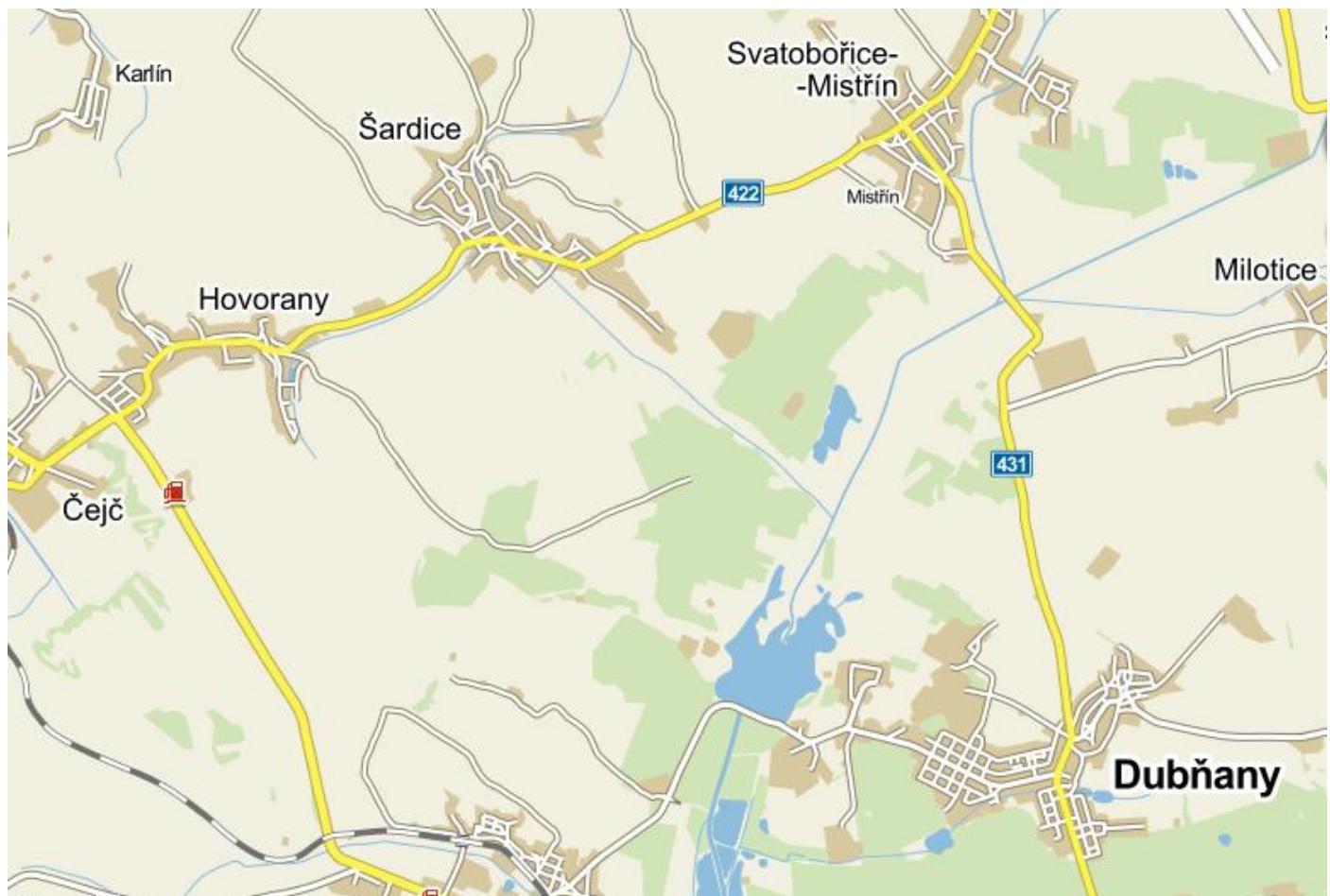

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenční schopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ. 1.07/1.1.00/26.0035

Obrázek 10: Okolí Dubňan

zdroj: mapy.cz

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ. 1.07/1.1.00/26.0035